

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן
מלויבאוויטש

פ' זכור — פורים

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, ניו.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושלוש לבריאה
מאה שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מה"מ

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' זיידא משה ב"ר אלטר אשר אנשיל ע"ה פערל
נפטר ועש"ק פי אמור, פסח שני היתשני"ט
ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת טעמא גיטל בת רחל לאה תחי'
לאורך ימים ושנים טובות עד ביאת
גואל צדק, ומתוך בריאות הנכונה

נדפס ע"י בנם

הרה"ת ר' עקיבא ארי' וזוגתו מרת טובי חיי רבקה
ומשפחתם שיחיו פערל

ולכן, יש לעודד ולחזק את רוחם של בני ע"י ההכרזה שהקב"ה אומר בכל יום באופן חדש ממש, "פקד פקדתי אתכם", ומשיח צדקנו, "עומד אחר כתלנו", ו"הנה זה בא", ויש להתכונן לקבל את פניו ע"י ההוספה בקיום התומ"צ, כפס"ד הרמב"ם (בעל יום ההילולא דכ"ף טבת, מוצש"ק זה) שע"י, "מצוה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

(משיחות ש"פ שמות, י"ט טבת תנש"א)

פ' זכור – פורים

א. שבת פאר פורים לייענט מען פרשת זכור' — „לסמוך מחיית עמלק למחיית המן". די סמיכות הכי קרובה וואס קען זיין פון שבת פ' זכור' מיט

פורים איז (ווי די קביעות שנה זו) — ווען י"ד אדר (פורים) איז ביום א', וואס דעמאלט קומט אויס, אז די „עשי" (פורים) קומט תיכף נאך דער „זכירה".

דער ענין פון זכירת מלחמת עמלק שטייט כמה פעמים אין תנ"ך, ווי די גמרא¹ לערנט אפ פון פסוק² „כתב זאת זכרון בספר — כתב זאת מה שכתוב כאן (אין פ' בשלח) ובמשנה תורה (אין פ' תצא)", זכרון מה שכתוב בנביאים (אין ספר שמואל³), בספר מה שכתוב במגילה⁴ — די מגילה איז אויך אן ענין פון זכירת מחיית עמלק⁵.

(5) לי הגמרא שם (ל, א) בהטעם דמקדימין כשחל פורים להיות בע"ש, כי היכא דלא תיקדום עשי' לזכירה'. לבוש או"ח שם ס"ב וט"ז שם בריש הסימן — בהטעם דקורין פ' זכור קודם קריאת המגילה בפורים (וראה אנציקלופדי תלמודית ערך זכירת מעשה עמלק (ע' ריט ואילך, ושי"ג) — הדיעות בחיוב קריאת פרשת זכור לפני פורים). וראה גם מגילה ב, ב. אשכחן עשי' זכירה מנלן ובפרשיי שם. וראה צפ"ג הל' מגילה פ"א היא (סוף קטע הא').

(6) כ"ה בפרשיי מגילה ז, א ז"ה כשלשה, להזכיר מלחמת עמלק.

(7) מגילה שם.

(8) בשלח יז, יד.

(9) כה, יז ואילך.

(10) א פרק טו.

(11) ראה רמב"ן תצא שם, יז: ויהי סמך למקרא מגילה מן התורה. ולהעיר מפי הראב"ד והר"ש משאנן לתריכ ר"פ בחוקותי בפ"י זכור שתה"י שונה בפ"ד זכרון עמלק — הלכות מגילה. וראה אנציקלופדי תלמודית שם. ושי"ג.

(1) מגילה כט, סע"א במשנה. רמב"ם הל' תפלה פ"ג הי"ב. טושי"ע או"ח סתרפ"ה ס"ב.

(2) פרשיי שם ד"ה ומפסיקין.

(3) לפי קביעות השנים בפועל — שלעולם לא יחול פורים של פרוזת (רוב מושבות בני"ב) בשבת, כי אז הי' חל פסח בשני בשבת וקו"ל דלא בד"ו פסח (ראה פרשיי שם ל, ב"ז). ולהעיר, דגם כשהיו מקדשו החודש ע"פ הראי' ובמילא הי' אפשר לחול בשבת — ס"ל לרי"ג דלרב מקדימין הקריאה, כדי שתקדם זכירה לעשי' דע"ירות' (שם, א ובפרשיי שם ד"ה עדיין). ולהעיר מפרשיי הג"ל (שם, ב). ואנו נוהגין בכולהו כרב חוץ מפורים שחל להיות בשבת דהיא לא איקלע כלל. ומשמע מזה לכאורה, דס"ל דאם הי' פורים בשבת הי' מנהגינו כרב דמקדימין, אלא דלא איקלע כלל. —

ההוספה „כלל" — אולי כוונתה דס"ל לרשיי דגם כשקידשו ע"פ הראי' לא איקלע ז"י (מדלא הוזכר — בתור דבר תמוה דפסח ביום שני, כמו שהוזכר, קרא עלי מועד' (תענית כט, א. ושי"ג): ע"ד הנאמר בעזרא (ראה ר"ה יט, ב (ושי"ג) ובתוד"ה מימות שם): ע"ד מ"ש בעירובין (מא, רע"א), פעם אחת היינו יושבין לפני ריע ותשעה כאב שחל להיות בע"ש הי' — שנאמר בסגנון של חידוש).

(4) דהרי כשחל פורים בערב שבת, מחלוקת בגמ' (שם ל, א) אם מקדימים לשבת שלפנ"ז או מאחריו, וההלכה היא דמקדימין (פרשיי הג"ל, ל, ב). רמב"ם שם. טושי"ע שם ס"ה.

* וראה ירושלמי מגילה פ"א הי"ב על המשנה חל (י"ד) להיות בשני. א"ר יוסי ל"ח כאן חל להיות בשני ול"ח כאן חל להיות בשבת. חל להיות בשבת צומא רבא בחטרובתאי. ושקורט בכ"מ בפ"י דברי הירושלמי — ראה מפרשי הירושלמי ובהמבא בחו"ש (ח"ג ע"ו מ"ו ע"ו פ"ח ואילך). וראה בפנים ההערה בסופה.

** ולהעיר מפרשיי פסחים (נה, ב ד"ה בשני)

9 שה"ש ב, ט.

10 שם ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).

11 הל' תשובה פ"ג הי"ד.

דנקודש ע"פ הראי' אפשר לחול פסח בבד"ו. ובפרשיי סנהדרין (יג, ב ד"ה ולענברה) ואי נמי מיקלע פסח בבד"ו לא איכפת לן כו'. וראה דאביע אמור כג, ג (שהשיג על הרס"ג —) „כי במשנה גם בתלמוד ראיות שהי' פסח בבד"ו.

יב.

לפי כל הסימנים שבדברי חז"ל עומדים אנו בסוף זמן הגלות, לאחר שכבר „כלו כל הקיצין“, וכבר עשו תשובה, ובלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (לפני עשרות שנים) שכבר סיימו כל עניני העבודה, גם „צחצוח הכפתורים“, ועומדים מוכנים („עמדו הכן כולכם“) לקבל פני משיח צדקנו.

* * *

גם לאחר קושי ואריכות הגלות האחרון במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה (שלא בערך גלות מצרים במשך מאתיים ועשר שנה) – מציאותם של „בני ישראל“ היא בעצם למעלה מגלות, וכל רגע נוסף שנמצאים בגלות ה"ז באופן ד"הבאים מצרימה", „כאילו אותו יום נכנסו למצרים“,⁵ ועומדים הם בתוקף האמונה והבטחון שתיכף ומיד יקיים הקב"ה הבטחתו „פקד פקדתי אתכם“ בגאולה האמיתית והשלימה, ובפרט כששומעים משה רבינו שבדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר סיימו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו, ועאכו"כ לאחר שישנה גם השלימות דארבעים שנה, „נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע“,⁶ ועומדים בשנת הנ"א (ה'תשנ"א), ר"ת (הי' תהא שנת) נפלאות אראנו.

לתורה, אז מלחמת עמלק איז מפורש אין אלע חלקי התורה.¹⁸

עפ"ז יובן וואס איז בבלי איז ער נאך- מער מפרט¹⁹ און איז מוסיף, מה שכתוב כאן ובמשנה תורה – וייל אין תורה גופא, איז משנה תורה א סוג בפ"ע, ווי די גמרא²⁰ איז מחלק אז די ד' ספרים הראשונים איז „משה מפי הגבורה אמרו“ און משנה תורה, „משה מפי עצמו אמרו“, „וברוח הקודש“²¹.

ב. ויש לומר, אז לשיטת הבבלי קומט דא צו נאך אן עילוי, ובהקדים הדיוק אין לשון הבבלי: „כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון מה שכתוב בנביאים, בספר מה שכתוב במגילה“ – דלכאורה, בהמשך צום לשון „מה שכתוב בנביאים“ האט ער גע- דארפט זאגן „בספר מה שכתוב בכתו- בים“²²?

נאך מער: אין ירושלמי שטייט טאקע, כניל „ומצאו אותה כתובה בתורה ובנבי- אים ובכתובים . . . זאת תורה . . . זכרון אלו הנביאים . . . בספר אלו הכתובים!“ וייל אז דערמיט ווערט ארויס- געבראכט אין בבלי, אז דער עילוי שבזה

ןולפי' קומט צו אן עילוי בקביעות שנה זו – אז מען לייענט (בלי הפסק זמן) נאכאנאנד – אלע ערטער אין תורה שנכתב וואו עס ווערט גערעדט וועגן מחיית עמלק: ביום הש"ק לייענט מען פרשת זכור „במשנה תורה“ און אויך די הפטורה „מה שכתוב בנביאים“ (אין שמואל)¹², און תיכף לאח"ז – במוצאי שבת¹³ לייענט מען „מה שכתוב במגילה“, ולמחרת לייענט מען (אויך) „מה שכתוב כאן“ (פ' ויבא עמלק)¹⁴.

די מעלה בכלל בזה איז ניט נאר וואס מ'איז מזכיר מחיית עמלק כמה פעמים בתורה, נאר אין דעם וואס עס איז פאראן אין אלע חלקי התורה, ובלשון הירושלמי¹⁵ – עס איז „כתובה בתורה ובנביאים ובכתובים“ (און ווי מען גע- פינט בכמה ענינים וואס די גמרא איז מדגיש וועגן זיי „דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים“¹⁶).

וואס דאס ברענגט נאכמער ארויס ווי מלחמת עמלק איז אן ענין הכי כללי, ביז אז דאס איז נוגע אין יעדער חלק (מדרי- גה) פון תורה.

ע"ד ווי אין זמן, זאגט מען בנוגע צו מלחמת עמלק – „מלחמה לה' בעמלק מדור דור“¹⁷, אזוי איז דאס אויך בנוגע

18) וכל הפרטים של מלחמת ומחיית עמלק נכתבו ונעשו חלק מהתורה.

19) כמדובר כמ"פ בהחילוק דבבלי וירושלמי דבבלי הוי בתראי לגבי ירושלמי ולכן מפרט יותר (ראה לקו"ש חכ"ד ע' 168 ואילך. ושי"ג).

20) מגילה לא, ב.

21) תודיה משה שם.

22) התחלת הלשון בבבלי, כתב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, ולא „תורה“ (כבירושלמי) – מוכרת, שהרי זהו עיקר החידוש בבבלי על מה ששלחו לה' מתחלה, הלא כתבתי לך שלישים שלישים ולא רבעים, בשמות ובמשנה תורה. משא"כ בירושלמי שם שלא נזכר זה כלל בצערים (של חכמים).

12) מגילה ל, סע"א.
13) שם ד, א (וראה שם תודיה חייב אדם).
14) וראה מג"א אר"ח שם שבוה יוצא (בדיעבד) מ"ע דקריאת פ' זכור (וראה חכמת שלמה שם).
וראה חינוך מצוה תרג.
15) מגילה פ"א היה. וכיה ברות רבה פ"ד, ה.
16) מגילה לא, א. ע"ז יט, ב. וראה גם ב"ק צב, ב.
17) ס"פ בשלח. וראה תיב"ע ותי"י שם. וראה אוה"ח שם י"ז, י"ד.

- (1) סנהדרין צ"ז, ב.
- (2) שיחת שמח"ת תרפ"ט.
- (3) ראה „היום יום“ ט"ז טבת. ובכ"מ.
- (4) שמות א, א.
- (5) שמ"ר ריש פרשתנו (פ"א, ד). תנחומא שם ג.
- (6) שמות ג, טז.
- (7) ראה ב"ר פנ"ו, ז: „אין דור שאין בו כמשה“. וראה זח"ג רע"ג, א. תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). תניא פמ"ד. שם אגה"ק ביאור לסי' ז"ך בסופו.
- (8) תבוא כט, ג.

אין ניט נאָר וואָס עס שטייט אין אַלע חלקי התורה, נאָר אויך אין דעם וואָס אין יעדן חלק קומט צו אַ תוקף וחומר מיוחד.

און דערפאַר איז ער משנה אין בבלי און זאָגט (ניט „בכתובים“, נאָר) „בספר מה שכתוב במגילה“: דהנה בנוגע צו „נביאים“ איז מובן דער תוקף וואָס קומט צו לגבי „תורה“. כאַטש תורה איז למעלה מנבואה ונביאים²³ – איז אָבער פאַראַן אַ חומר אין דברי נביאים, וואָס העובר על דברי הנביא חייב מיתה, משא״כ העובר על דברי תורה [ואע״פּ אַז דער עונש פון עובר על דברי הנביא איז דוקא אויב שמע מפי הנבואה ובעת הנבואה²⁴, איז אָבער דאָס גופא אַ הוכחה, אַז עס איז דאָ אַ תוקף אין דברי נביאים בכלל, אפילו אויך ווען ס׳איז נאָר „כתוב נביאים“ (און ס׳איז בפועל ניט פאַרבונדן מיטן עונש הגיל).]

אָבער דורך דעם וואָס „כתובה . . . בכתובים“ קומט לכאורה ניט צו קיין חומר. זאָגט דעריבער דער בבלי „בספר מה שכתוב במגילה“, כדלקמן.

ג. וועט מען דאָס פאַרשטיין ע״פּ הביאור אין גמרא דאָרט אין מגילה²⁵, וז״ל: „שלחה להם אסתר לחכמים כתבו-ני לדורות“²⁶ שלחו לה הלא כתבתי לך שלישים²⁶ שלישים ולא רבעים (בשלשה מקומות יש לנו להזכיר מלחמת עמלק

(23) ראה רמב״ם הלי' יסוה״ת פ״ח וט' (וראה לקו״ש ח״ט ע' 177 ואילך. ושי״ן). וראה פרש״י חולין קלו, א ד״ה תורת משה.

(24) האריך בזה בצפצפ׳י בכ״מ (הובא בלקו״ש שם ע' 181. ושי״ן).

(25) בע״י כאו (וראה בדק״ס מכ״י וכ״מ) הגי' כתבוני בספר״. וראה לקמן בפנים.

(26) משלי כב, כ.

אחדות“ עבור דבר זה, מוכן הוא לחרוג ממציאואו – למשך זמן קצר בלבד – ולחזור על דבריו של המן!

ובפרט – ממשיך הילד להצטדק – שהוא עדיין לפני „בר-מצוה“ (או „בת-מצוה“), וא״כ, אין לבוא אליו בטענות, ויתירה מזו – טוען הוא – מהכסף שיקבל עבור מילוי תפקידו ב„הצגה“ יתן חלק לצדקה!

וכאשר שואלים אותו: הרי ביכלתך להרויח כסף ע״י להבדיל חזרת משניות בעל-פה [כמנהג ישראל שההורים (או הזקנים) נותנים „פרסים“ לילדים (או לנכדים) עבור הצטיינותם בענינים הקשורים עם תורה ומצוות!], ולמה עליך „לשחק“ את התפקיד של „המן“? – עונה הילד, שעבור ה„הצגה“ נותנים לו סכום כסף גדול יותר, או שמקבל זאת במהירות ובנקל יותר, וכי״ב!

ועדיין ממשיכים לשאול אותו: אם אמנם משחק אתה את תפקידו של „המן“ אך ורק כדי לקבל פרוטות אחדות – מדוע הנך „מונח“ בזה כל כך, ועושה זאת מתוך חיות, בליווי תנועות ידיים ורגלים וכי״ב?!

עונה הילד: כאשר „ישחק“ את תפקידו של „המן“ בחיות וב„שטורעם“, בקול רם ויפה ומתוך חיות – יזכה לקבל „כבוד“ מהוריו וחבריו, כי כולם יראו שהוא „שחקן“ טוב שיכול לשחק ב„תיאטרון“, מכיון שהוא „ישחק“ את תפקידו של „המן“ בצורה טובה ביותר, עד שהצליח להפחיד את קהל השומעים, מכיון שדיבר את דברי המן (היפך הברכות וכו״) בחיות ולהט גדול ביותר, שכולם יכלו לתאר לעצמם שכך דיבר המן הרשע בעצמו, רחמנא ליצלן!

ולכן מעוניין הוא „לשחק“ את תפקידו של המן מתוך חיות וכו״ – כי רק אז יקבל „כבוד“ מכולם על היותו „שחקן“ מעולה: משא״כ אם ישחק את התפקיד רק כדי לצאת ידי חובתו, בקול ענות חלושה, כך שיכירו בדבריו שאינו מתכוין לדברים שאומר!

ומוסיף הילד לטעון: מדוע באים אליו בטענות ושאלות וכו״ – הרי המלמד והמורה-דרך שלו יודע שהוא קיבל על עצמו לשחק ב„הצגה“ את תפקידו של „המן“, ומכיון שלא מיחה בעדו, מובן שאין כל עול בכך – מדשתיק אודי ל״י! ובפרט – שברוב הפעמים הודה לו בפירוש.

ומזה מובן עד כמה צריכים להקפיד על חינוך הקטנים – שאפילו אם משהו ידבר על לבם שבשביל כסף (ובפרט אם יתנו חלק ממנו לצדקה) וכבוד כדאי להם להתנהג (אפילו לפי שעה בלבד) באופן שאינו מתאים ליהודי, ידעו שאין מה להתפעל מהצעה כזו! ועוד ועיקר – שלא ישאר עליו שום רושם כלל וכלל מדיבורים אלו וכו״.

וכאשר משתדלים לחנכו באופן כזה בעודו צעיר לימים, „חנוך לנער“ – אזי בטוחים שגם „כי יזקין לא יסור ממנה“!

(משיחת תענית אסתר (מוקדם) תשמ״ג)

בספר ואלה שמות ובמשנה תורה ובספר שמואל, וזהו שאמר שלמה בדבר ששי-לשתו אי אתה רשאי לרבעו – רש״י), עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה כתב זאת זכרון בספר כתוב זאת מה שכתוב כאו ובמשנה תורה, זכרון מה שכתוב בנביאים, בספר מה שכתוב במגילה. טייטשט רש״י אויף „זאת מה שכתוב כאו ובמשנה תורה“ – „דכל מה שכתוב בתורה קורא כתב אחד.“

דאָרף מען פאַרשטיין (ווי מפרשים פרעגן²⁷): וואָס האָט אויפגעטאַן „שמצאו לו מקרא כתוב בתורה“?

הדורש ראי' איז דאָך נאָר אַז דאָס איז „כתב אחד“ – דאָס אַז „שלישים“ מעג מען, האָט מען דאָך געוואוסט אויך פריער (אַז דעם פסוק „כתב גו״), נאָר מ׳האָט געלערנט אַז „כאו“ (אין אלה שמות) און אין משנה תורה ווערן גע-רעכנט אַלס צוויי (און אין נביאים אין „שלישים“): ולאידך – אויך פון פסוק „כתב זאת זכרון בספר“ איז מוכח אַז מ׳טאָר ניט שרייבן קיין „רבעים“ נאָר בלויז „שלישים“ – איז וואָס איז נתחדש געוואָרן („עד שמצאו לו מקרא“) פון דעם פסוק „כתב זאת גו״? אין דעם פסוק שטייט לכאורה ניט אַז „כאו“ און אין משנה תורה זיינען כתב אחד!

און אויב דאָס איז מוכרח מצד הסבא, איז (א) מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, (ב) וואָס טוט דאָ אויף דער פסוק²⁸?

ד. נאָך אַז ענין וואָס דאָרף האָבן ביאור: דער רמב״ם פסק׳נט²⁹ „כל ספרי

(27) ראה טורי אבן, פני יהושע, שפת אמת ומפרשי הע״י.

(28) ועיי״ש מה שתירצו.

(29) הלי' מגילה ספ״ב.

במענה על מכתבו מע"ח מנחם:

במ"ש בכפילת ובשינוי אמירת תיבות „ולהרוג” „לפניהם” – אפשר שהי' בזה משנה ראשונה ומשנה אחרונה, כיון שמנהגי פורים נדפסו בחיי כ"ק מו"ח אדמו"ר בעלמא דין ולאחרי שעבר עליהם.

במ"ש בהנוגע לברכת, הרב ריבנו – כן ראיתי כ"ק מו"ח אדמו"ר מברכה ביחיד – בהיותו בפאריז. דא"ג אז קראתי המגילה לפניו בכפילת הנ"ל, והביע תנועה של שביעת רצון (כמובן רק תנועה כיון שהיתה באמצע הקריאה. ולאחר הקריאה נסתובבה השיחה בעניינים אחרים).

במ"ש בהנוגע לזכר אם בחמשה נקודות או ששה, – בטח ראה חילוקי השמועות בזה המובאות בקצות השולחן. ולא אסתייעא מילתא לשמוע בזה הוראה מכ"ק מו"ח אדמו"ר. וטעמי ונמוקי בהצעתו בזה – ה"ה כתובה בהערה למנהג זה שבקונטרסי פורים. ועוד טעם שלא נכתב שם – ע"ד הביאור דאתקן רבי אבנה בקיסרי (ר"ה ל"ד) כדי לכלול כל המנהגים ולא יראו הדברים כשתי תורות . . .

(ממכתב ד' מנ"א, תשט"ז)

(*) וז"ל: בנוגע לזכרונותי מהוראת רבינו הק' נבגי"מ . . . בפעם הראשונה כשקרא לי [כ"ק אדמו"ר] מהרש"ב נ"ע] לקרא את המגילה בראסטוב, כלומר באותה המגילה שהוא בעצמו החזיק, אמר לי לפני שהתחלתי: „ביי אונו זאגט מען ניט איבער, מען זאגט ולהרוג אוו לפניהם”. וככה הייתי קורא. וככה גם קראתי במוסקב בפני כ"ק חותנו נבגי"מ באותו פורים שחזר מדרכיו ראסטובה, מחשש חיפושים כלליים שנערכו אז בראסטוב [בשנת תרפ"ד, ראה אג"ק שלו ח"א אגרת שמ (ע' תריח)]. וא"כ היה זה לפני הנסיעה לרוסטוב, עיי"ש]. וקראנו את המגילה ביחידות במלון באראדיא (דרך אגב אמר לי אז לברך את ברכת הרב את ריבנו גם ביחיד) . . . כן תמיד בפ' זכור קראו רק זכר, ובפ' ויבא עמלק זכר. המו"ל.

. . . בפורים ישנה הדגשה מיוחדת – ע"פ „מנהג ישראל” – לשתף את הקטנים והקטנות בכל עניני פורים („וזכרם לא יסוף מזרעם”), וכמנהג ישראל שהילדים „מכים” את „המן” בעת קריאת המגילה, וכיו"ב.

ובכמה מקומות נהוג שהילדים עורכים „הצגת פורים” – שבה ממחישים את כל סיפור המגילה. ולכן, כשם שצריכים משהו שישחק ויציג את התפקיד של מרדכי ואסתר, חרבונו, וכיו"ב, כמו כן צריכים משהו שישחק ויציג את התפקיד של „המן” – לדבר את דבריו של המן, וכיו"ב.

וכאשר שואלים את הילד או הילדה: היתכן שהנך ממלא תפקיד כזה ב„הצגה” – לדבר את דבריו של „המן”, בה בשעה שהנך קורא לו בשם „המן הרשע”!!

אזי משיב הילד – שיודע הוא שדיבורים אלו (דבריו של המן שמציג ב„הצגת פורים”) אינם שייכים ל„יהודי” ח"ו. אבל אעפ"כ, מכיון שמבטיחים לו „פרוטות

הנביאים וכל הכתובים עתידיו ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטליו לעולם.”

אין הגהמ"י ברענגט ער דערויף דעם מקור פון ירושלמי מגילה דארטן אין המשך הסוגיא³⁰: ר' יוחנן ורשב"ל ר' יוחנן אמר הנביאים והכתובים עתידין ליבטל וחמשת ספרי תורה אינן עתידין ליבטל מה טעמא קול גדול ולא יספ"י, רשב"ל אמר אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל כו'.

אין אלשיך בפירושו אויף מגילת אסתר³², איז ער מבאר דעם מקור למרז"ל אַז מגילת אסתר אינה עתידה ליבטל פון דעם לימוד הנ"ל³³ אַז מצאו בתורה כתב זאת זכרון בספר, מילערנט אַז „בספר” גייט אויף דער מגילה, „ע"כ ראו רז"ל לומר שלא יתבטל הסי' הזה כי מצות התורה היא לכותבו וע"כ כאשר אין התורה מתבטלת גם מה שצותה לכתוב לא יתבטל משא"כ בכל ספרי נביאים וכתובים שלא צייתה התורה לכותבם.”

ויש לומר אַז אַזוי איז אויך דעת הרמב"ם, אַז ער לערנט עס אַפ (אויך) פון דער גמרא הנ"ל „בספר מה שכתוב

30) כ"ה הלשון בירושלמי (ובהגהמ"י – בכמה שינויי לשון).

31) ואתחנן ה, יט.

32) משאת משה למגיא ט, כח (הובא גם במראה הפנים לירושלמי שם. ע"ש ולקמן בפנים).

33) ועיי"ש שמבאר לפניו כי בימות המשיח שתמלא הארץ דיעה נבין לאשורו מתוך התורה כל מה שבנביאים וכתובים וע"כ יתבטלו כי לא יהי' לנו צורך אליהם. וראה יפה מראה ומראה הפנים לירושלמי מגילה שם. קה"ע שם. רדב"ז שבסוף הערה הבאה. ועוד.

(*) להעיר מהמשך לשון המאירי שם: דרך צחות אמרו כל הכתובים יבטלו ומקרא מגילה לא תבטל.

צו דער מגילה לערנט מען דאס אפ פון דעם וואָרט „בספר“, מה שכתוב במגילה. ד.ה. מה שכתוב בנביאים אין דער חיוב (נאָר) „זכרו“, דער ציווי בזה אין ניט (אָזוי) די כתיבה מצע, נאָר וואָס דער „זכרו“ קומט ע״י הכתיבה בנביאים,

משא״כ במגילה אין דער ציווי בזה „בספר“, נוסף אויף דעם „ושים באוני יהושע“ דורך דיבור באוני, עס זאָל זיין אַ כתיבה „בספר“ — מה שכתוב במגילה.

ו״ל אַז דאָס אין אויך דער חילוק צווישן דעם ירושלמי און דעם בבלי:

אין ירושלמי קומט מען אַפּלערנען אַז זכירת מעשה עמלק דאַרף זיין גע״ שריב״. בתורה ובנביאים ובכתובים, און וויבאַלד אַז מגעפינט עס נאָר בתורה ובנביאים, און ניט בכתובים, אין מובן אַז דאָס אין דער מקור אויף כתיבת המגילה כדי עס זאָל זיין זכירת מעשה עמלק אויך בין הכתובים, „ובספר אלו הכתובים“³⁸. מען טיילט אָבער ניט אויס מגילה בפ״ע; דאָס אין ניט קיין דין (פרט) אין כתיבת המגילה, נאָר אַ דין (פרט) אין כתובים, אַז מ׳איז מזכיר מחיית עמלק אויך בכתובים.

לויטן בבלי אָבער לערנט מען אַפּ „בספר מה שכתוב במגילה“, אַז ס׳איז אַ

36) כ״ה בפ״י קה״ע שם ד״ה הוּ מצטרפין וד״ה ומצאו אותה. אבל להרמב״ן ריש מגילה (וכמה מפרשים) סוגיית הירושלמי קאי על עצם התקנה דימי משתה ושמחה (ראה לקו״ש חט״ז ע׳ 352 ואילך. ובהערה 15 שם. ושי״ן). אבל גם לפירושם יל דבהלימוד נכלל (עכ״פ) גם לכותבו בין הכתובים. משא״כ להבבלי דשליחות זו השני דאסתר ה׳ רק ע״ז דכתבוני לדורות״ — ראה לקו״ש שם. וראה מרגניא טכא לסהמ״צ להרמב״ם שורש א אות ח. 37) ראה חדא״ג ופנ״י בבבלי כאן.

ספעציעלע כתיבה פון מגילה, ניט בדומה צו (דער כתיבה פון) שאר הכתובים, און אויך ניט ווי די כתיבה פון מלחמת עמלק מה שכתוב בנביאים, וואָס אין נאָר אַ גדר הכשר פון „זכרו“³⁸. משא״כ במגילה אין נתחדש געוואָרן אַ דין פון „בספר“³⁹, דער ציווי אין אויף מעשה הכתיבה⁴⁰, אַז דאָס זאָל זיין אַ ספר. בסגנון אחר: דאָס אין ניט (נאָר) אַ דין (פרט) אין כתובים, אַז מלחמת עמלק זאָל זיין נזכר בכתובים, נאָר אַ דין אין מלחמת עמלק (הרביעי). אַז עס דאַרף זיין „בספר“.

38) באברכנאל בהקדמתו לפ״י לנביאים ה׳ ראשונים ד״ה ואומר שהיתה וד״ה ואומר בתשובת, שׁנבניאים ה׳ ציווי ה׳ לנביא שיכתוב כל ספר (ועי״ש שכתב שזוה א׳ מהחילוקים בין נביאים וכתובים, דבכתובים לא בא אליהם ציווי אלקי (לחברו). אבל אפ״כ י״ל שתוכנו ענין כתיבה (בשכיל) זכרון (ולהעיר מירושלמי שם: זכרון אלו הנביאים ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה׳ וגו׳), ולא כמגילה שתוכנה — כתיבת ספר, כפנים.

39) להעיר מצפ״ע לרמב״ם הל׳ מגילה פ״א ה׳א שלאחרי שמבאר ש(מלבד מצות קריאת מגילה . . . צריך כדיון ספר דאליכ הוה ע״פ . . .) יש בה מצות כתיבה ולכך ס״ל דמטמא את הידים (ע״ש). ומהמשך הגמרא מוכח דכ״ה לדיעה זו דדריש בספר מה שכתוב במגילה, עי״ש ברש״י ד״ה הוא דאמר. ריטב״א שם. (ועוד) כתב הללו, אַך עוד ג״מ שנתנה לכתוב בפ״ע . . . ואיכ גס בכתובתה יש שני דברים אחד מה שנכתבה ככלל כל הכתובים וגם בפני עצמה ולכך נקראת מגילה“.

40) ע״פ הנ״ל בהחילוק דבבלי וירושלמי יומתק המשך המאמר בירושלמי. המגילה האת נאמרה למשה מסינ׳ דמפרש בצפ״ע שם „ור״ל הכתיבה“ (וראה גם מרגניא טכא לסהמ״צ שם). והיינו דבאו להוסיף על הנאמר לפניו, ומצאו אותה כתובה כ״ו בכתובים כ״ו בספר אלו הכתובים, דהוּ רק חלק ופרט מהכתובים, וע״ז מוסיפ״ם דנאמר בזה דין כתיבה בפ״ע בנוגע להמגילה (לא רק דין בכתובים שיהי״ כתיב בהם מעשה עמלק). ובצפ״ע ממשׁך שם ולכן מכואר שם דאין עמידה להבטל״ (ראה לקמן בפנים).

חסידות (גילוי — באופן פון טעימה עכ״פ — פון סתים דאורייתא), כח אויף מחיית זכר עמלק שבכל אחד מישראל, ביז צו דעם ענין בדקות — „אשר קר״, די קרירות בעבודת ה׳.

און כשם ווי דאָס אין געווען אין דער ערשטער מלחמה בעמלק, אַז דאָס אין געווען פאַרבונדן מיט כחו של משה, מ׳האַט געדאַרפט האָבן אנשי משה⁶⁸, און אַזוי אויך בשעת המלחמה גופא אין „והי׳ כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל גו״⁶⁹, ועד״ז אין דער מלחמה בימי מרדכי ואסתר, אַז ווען המן האָט געוואַלט מאבד זיין את כל היהודים דערפאַר וואָס אידן זיינען „יהודים“ — מודים ומתייחדים באחדות ה׳ בכל יום ובכל מקום (און המן, וועלכער אין געווען מבחי״ קליפת) עמלק, האָט מנגד אידן געווען מצד זייער מסירת נפש באחד⁷⁰, דורך זייער פאַרבונדענקייט מיט מרדכי (היהודי ו)הצדיק, שהי׳ כמשה בדורו⁷¹.

און אויך דעמאָלט וועט זיין מגלת אסתר קיימת און „ימי הפורים“ לא יבטלו שנאמר״ ימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם“.

(משיחות פורים ושי״פ תשא

ושי״פ ויק״פ תשמ״ב)

לקו״ש חכ״ו ע׳ 219

אַזוי אין דאָס בכל דור ודור, אַז מ׳דאַרף אַנקומען צו דעם כח פון אַתפשוּתא דמשה שבכל דור״ — נשיא

68) ראה תריא פג, ב. ד״ה ויאמר משה תשי״. ועוד.

69) ראה ד״ה והי׳ כאשר ירים שם בסופו. ד״ה ויאמר משה שם פ״א, יוד וי״ד.

70) תריא קיח, רע״ג. ובכ״מ.

71) אסתר״ פז, ב.

72) תיז תסי״ט (קיב, א, קיד, א) — ונוסף ע״ז

(המדובר בפנים) — מתפשטת הארתו בכל דרא ודרא לסי׳ר נשמות כו״ (עיין אגה״ק ב״י לסכ״ז בסופו).

73) תיבי״ע ס״פ בשלח.

74) בשלח יו, יד.

75) פרש״י ס״פ בשלח.

76) רמב״ם סוף הל׳ מגילה.

77) אסתר ט, כח.

ובפנימיות הענין י"ל: ס'איו ידוע
בביאר ענין ראשית גוים עמלקי, אז די
ז' אומות זיינען כנגד די ז' מדות רעות,
וואס אין זיי איז שייך בירור וזיכוך ביז
צו אתהפכא, משא"כ עמלק איז נגד בחי'
כתר דקליפה, חוצפה, מלכותא בלי
תגא⁶², ולכן „אחריתו עדי אובד“.

דאס איז דער לעו"ז פון דעם כתר
האמיתי, פון אחדות ה',

וואס אין עבודה מיינט עס — אז ער
איז מנגד צו דער אמונה און דעת בה',
און צו דער בחי' רעותא דלבא וואס איז
למעלה מן השכל אין קדושה. און דערי-
בער האט מען די ז' אומות תיכף
בכניסתן לארץ מנצח געווען, משא"כ
מיט עמלק איז א שטענדיקע מלחמה,
ביז אז ס'איז באופן פון שבועה, ידו של
הקב"ה הורמה לישבע בכסאו להיות לו
מלחמה ואיבה בעמלק עולמית⁶³:
ווארום — בעבודת יום יום — די ז'
מדות ווערן נתהפך און נתברר אין זמן
פון שעת הכושר דתפלה, משא"כ קליפת
עמלק, וואס איז יודע את רבונו ומכוון
למרוד בו,

און דאס איז דא בכל המדריגות
שבעבודת ה'. אפילו ווען א איד פועל'ט
און ער האט אמונה וידיעה בה' ע"י
התבוננות שלו, „ידעת היום“, און אויך
בעבודת ה' גיט ער זיך איבער בקב"ע
שלמעלה מן השכל, קומט אויך דארטן
בחי' עמלק בדקות. ווארום מצד דעם
וואס ער איז ראשית גוים, בחי' כתר
דקליפה, איז ער דא און רירט אן בכל
מדריגה.

64 כחול חגיגה ג, סע"א.

65 ע"ד הפי (ספתי"מ תר"ל ס"ע שט. ספתי"מ
עטרית ע' תקסו. וראה תניא פכ"ט (לו, ב)) במחזיל
כל ימיו בתשובה (שבת קנג, א).

66 ד"ה וחי' כאשר ירים תר"פ פ"ד.

67 ראה זח"ג עג, א.

61 ראה ס' הליקוטים דא"ח — דהצ"צ, ערך
עמלק. ושי"נ דרושי עמלק מרבותינו נשיאינו.

62 סנהדרין קה, א.

63 פרש"י ס"פ בשלח.

ו. עפ"ז איז אויך מובן דער חילוק
הסברות וואס „מתחלה שלחו לה לא
כתבתי לך שלישים שלישים ולא
רבעים“, און במסנא „(עד) שמצאו לו
מקרא כתוב בתורה“:

בתחלה האט מען געלערנט אז די
חילוקי המקומות וואו נזכרה מלחמת
עמלק איז פארבונדן מיט די חילוקי
דרגות ברוה"ק [וואס נאך דאן ווערט עס
א חלק פון כתבי הקודש, אויב „ברוח
הקודש נאמרה“⁴¹ (ווי די גמרא איז
ממשך)]. ובמילא דארף מען רעכענען
שבכאן ושכמשה תורה אלס צוויי
באזונדערע, ווארום עס איז דא א חילוק
צווישן די ד' ספרים הראשונים און
משנה תורה (כנ"ל סעיף א), ועד"ז דאס
וואס נאמרה בשמואל ע"י נביאים איז א
באזונדער סוג (ודין) — נבואה⁴².
ובמילא קען מען ניט מוסיף זיין דעם
רוח הקודש שבימי אסתר וואס איז א
סוג אחר לגמרי — נאכן זמן פון נביאים
ונבואה (— אחרונים, זמן הכתובים)⁴³,
ווארום, כתבתי לך שלישים . . ולא
רבעים“.

41 אלא דלשמואל מה שברוה"ק נאמרה,
נאמרה לקרות ולא נאמרה לכתוב (היינו רק כתיבה
לצורך קריאתה ולא דיו כתיבה בפ"ע ונפק"מ —
לטמא את הידים (ראה בפרשיות בריטבי"א שם.
ובנהסנא בלקו"ש חט"ז ע' 352 הערה 5). והוא כדעת
ר"י דדריש. כתב זאת מה שכתוב כאן זכרון מה
שכתוב במשנה תורה בספר מה שכתוב בנביאים,
דגם לדידי' ניתנה לכתוב לצורך קריאתה — ראה
תוס' וריטבי"א שם. אבל לדעת ר"א המודעי, סתמא
דתלמודא כאן דבספר מה שכתוב במגילה,
וכרוה"ק נאמרה היינו ג"ז שנאמרה לכתוב (בפ"ע).
וראה המשך הגמרא. תניא ר' אליעזר אימר כו"י.

42 ראה רמב"ם ה"י יסוה"ת פ"ז ה"ב, הנביאים
מעלות מעלות הוי'. ובה"ז שם, כל הדברים כו' חוץ
ממשה רבינו רבן של כל הנביאים כו"י.

43 ראה אברבנאל שם בהחילוק תורה נביאים
וכתובים באופן כתיבתם. וראה לקמן בפנים.

לאח"ז אבער „מצאו לו מקרא כתוב
בתורה“, דאס איז פארבונדן מיטן אופן
ווי ס'איז „כתוב בתורה“, דעריבער
לערנט מען איז דעם פסוק „כתב זאת
מה שכתוב כאן ובמשנה תורה“: דער
חילוק הנ"ל צווישן די ד' ספרים
הראשונים און משנה תורה איז אין דעם
אופן האמירה, אבער אין דעם גדר ודין
כתיבה, „כתב זאת“, איז „מה שכתוב כאן
ובמשנה תורה“ האבן ביידע דעם זעלבן
גדר“.

עפ"ז איז מובן דער המשך, דער
חילוק צווישן נביאים און מגילה, אז דאס
איז ניט נאך וואס מ'לערנט אפ אז די
כתיבה דארף זיין נאך צוויי מאל, נאך
דאס זיינען צוויי באזונדערע סוגי
כתיבה: בנביאים איז נאך א „הכשר“ צו
„זכרון“⁴⁴, משא"כ „מה שכתוב במגילת
לה“ וואס מען לערנט אפ פון „בספר“,
איז דאס א דין כתיבה „בספר“. ד.ה. אז
מגילה איז ע"ד „מה שכתוב כאן ובמשנה

44 ראה אברבנאל בהקדמתו לספר דברים ד"ה
ענין הספר (ואיל"ך).

44* והיינו לא כמגילה שלדעת ר"י ושמואל שם
ניתנה לכתוב שלא תהא ע"פ (ראה הערה 41
ובהנסנא שם), שלדיעה זו אינה בכלל כתבי הקודש
שמטמא את הידים, משא"כ נביאים שפשוט לכ"ע
שכולם הוו מכתבי הקודש שמטמאים את הידים,
כי במגילה לדיעות הנ"ל כל גדרה של הכתיבה
הוא רק הכשר להקריאה. משא"כ בכתיבת נביאים
(בכתבי קודש) שיש בהם דין מצות כתיבה (לא רק)
בשביל קריאתה שלא יהא כקורא ע"פ כמגילה,
אלא שתוכנה — גדר זכרון כו', כתיבת 990 זכרון
(ולהעיר מלקו"ש שם ע' 357).

41* להעיר מחילוקי הסוגים בהכשר מצוה: הכשר
הקרוב ממש להמצוה, הכשר דהכשר, ועוד. ראה
שבת קל. א: במקומו של ר"א היו כורתין עעים
לעשות פתחין לעשות כרזו לעשות אימול — ואח"כ
המצוה מילה. ולהעיר מלקו"ש חט"ז ע"י 454 ואיל"ך.
שיחת פורים תשר"מ.

תורה" - חמשה חומשי תורה" - אויף וועלכן עס שטייט מפורש, כתב זאת".

ז. ויש לומר, אז דאס גופא איז דער פירוש אין בקשת אסתר (ווי עס שטייט אין בבלי), כתבוני לדורות: זי האט גע- בעטן אז דאס זאל ניט נאר פארשריבן ווערן אלס א טייל פון „כתובים" און ניט מער, נאר „כתבוני לדורות" - א כתב וואס אויף אים איז דא א דין וחיוב כתב (דהתורה), וואס דעמאלט ווערט עס ניט בטל, עס איז לדורות,

ובפרט לויט דעם ראגאטשאוער" וועלכער איז מאריך בנוגע „דבר הכתוב בתורה", אז „הוי דבר נמשך ופועל תמיד", וואס דערפאר בשעת איינער איז מתפס זיין נדר אין שבועת משה" איז די שבועה חל כאטש משה האט מתיר געווען זיין שבועה - „כיון דהשבועה כתובה בתורה הוי דבר הנמשך וכאילו השבועה ישנו תמיד".

45) להעיר ממגילה ט, ב: דברי שלום ואמת... מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה (ובפרשי שם כספר תורה עצמו). וראה גם חדא"ג מהרש"א שם יט, ב ד"ה מ"ד.

46) אלא ש"ל דנתוסף כמה שכתוב במגילה, כי בזכירת מעשה עמלק הנאמר בתורה. כאן ובמשנה תורה" לא נאמר לי „ספר", דנעשה ספר בפ"ע, אלא נאמר בלשון „כתב" - זאת, דמ"זאת" למדין כאן ובמשנה תורה (ראה פרשי מגילה שם). משא"כ במגילה דחל שם על החפצא „בספר". וראה מגילה יט, א.

47) וכן יש לפרש גם להגירסא (הגיל הערה 25) „כתבוני בספר".

48) ראה מפענח צפונות פ"ה ט"ב. ושי"נ. צפע"נ עה"ת בראשית ד, ה.

49) צפע"נ ה"ל תרומות בהשמטות ע' 120.

50) נדרים י, א (במשנה). שם, ב. וברין שם מירושלמי. וראה פ"ה הרא"ש שם הטעם שגנקס לשון נדר".

51) הצפע"נ האריך וכתב עדין בנוגע לכתב בכלל, בנוגע לשטר וכיו"ב - מפענצ"פ פ"ה ס"ב. ואכ"מ.

און דאס איז דער עילוי אין דער נצחיות פון חמשה חומשי תורה אז לא יבטלו, כאטש „כל התורה כולה נצחיות בכללה ובפרטה" (וואס אין דעם זיינען נכלל בפשטות אויך דברי נביאים): עניני תורה בכלל איז זייער נצחיות אין דעם וואס די ציונים און הוראות בייטן זיך ניט און אין זיי וועט קיינמאל ניט זיין קיין שינוי גרעון און תוספת, מ'דארף זיי שטענדיק מקיים זיין (און ווי חז"ל" זאגן אויך בנוגע לנביאים - „נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה").

אבער די נצחיות פון חמשה חומשי תורה איז באופן אז דער ציווי עצמו איז שטענדיק פאראן. ווייל חמשה חומשי תורה איז ענינו - כתב (משא"כ דער „כתב" פון נביאים איז ניט אלס דין כתיבה בפ"ע, נאר אלס הכשר ל„זכ"רון" כ"ל).

און דאס איז אויך דער אויפטו פון מגילה, וואס מ'לערנט דאס אפ פון „בספר מה שכתוב במגילה", אז איר נצחיות איז באופן פון נצחיות פון חמשה חומשי תורה, דברים שבכתב" - ספר,

52) תניא קריא ד"ה ולהבין פרטי ההלכות (קס, א).

53) אבל י"ל דגם בקריא שם מדובר בהלכות דוקא, וכברמב"ם כאן שגם ע"ז אומרים דלא תבטל כחמשה חומשי תורה.

54) רמב"ם ה"ל יסוה"ת רפ"ט. יסוד התשיעי בייג עיקרים (פיה"מ בהקדמתו לפ' חלק). ובכ"מ.

55) מגילה יד, א.

56) ראה לקריש ח"ה ע' 240. ח"ח ע' 151.

56) ולכן שייך בהם ביטול לעת"ל כמ"ש ברמב"ם כאן (היינו שיבטל דין „כתב" שבהם - אף שההוראות כ"י שבהם ה"ה נצחיים, כבפנים).

57) עפ"ז יש לבאר (ע"ד הרמז עכ"פ) לימוד הגיל הערה 45 „דברי שלום ואמת... מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה" (אף שכל כתבי הקודש אין כותבין אותן אלא בשרטוט - רמב"ם ה"ל ס"ח ספ"ו. שרע ע"ד סרפ"ד ס"א) - כי החדוש

זיי „זאגן" שטענדיק די ענינים".

ח. עפ"ז יובן ויומתק דיוק לשון הרמב"ם הג"ל „כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגלת אסתר (און איז ממשיך) והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה" - דלכאורה: לפי המשך סגנון הלשון („כל כ"ו עתידין ליבטל כ"ו חוץ ממגילת אסתר") האט ער געדארפט זאגן „שלא תתבטל - כחמשה חומשי תורה כ"ו שאינו בטליו לעולם"?

נאר דערמיט זאגט ומבאר הרמב"ם דעם גדר וטעם וואס מגילת אסתר ווערט ניט בטל - „כחמשה חומשי תורה": „והרי היא קיימת" (- בלשון הורה), ס'איז ניט א מציאות וואס איז אַמאָל געזאָגט און געגעבן געוואָרן און

והעילוי דמג"א הוא דהוי כאמיתה של תורה - אמת שלא תבטל (נצחיות), כאמיתה של תורה, חמשה חומשי תורה.

[ומה שמשיך הרמב"ם, ובהלכות של תורה שבע"פ שאינו בטליו לעולם" - כי גם ההלכות של תורה שבע"פ הן נצחיים כחמשה חומשי תורה, אף שאינם בכתב (משא"כ מג"א, אם לא היתה, כתב דתורה" - לא היתה בה נצחיות זו)].

57) עפ"ז תומתק השייכות דפורים לפ' צו (דבשנה זו (תשד"מ) המעוברת חל פורים במוצש"ק פ' צו) - ש"אין צו אלא (לשוני) זירון מיד ולדורות" (תוי"כ ופרשי ר"פ צו. וראה קידושין כט, א. תוי"כ אמור כד, א. ספרי ר"פ נשא). ועוד להעיר אשר מפשטות הלשון מובן, שה"צו" לדורות הוא כמו ה"צו" מיד, כלומר: אין זו תוצאה בדרך ממילא מה"צו... מיד, כ"א שגם „לדורות" - בכל דור הוא ציווי (וראה מפרשי תוי"כ ורשי ר"פ צו).

58) אשחקד - שנה פשוטה חל במוצש"ק פ' תצוה - ש"ג"כ לשון ציווי, אבל אינו דומה לצו" שפירושו „זירון מיד ולדורות", ובפרט ע"פ פרשי (אמור כד, ב) דתצוה - משמע סופך לצוות". וראה מפרשים שנסמנו בפנים ההערה.

59) כ"ה בפרשי לפנינו. וליחא בדפוס ראשון ובלשון רש"י שהועתק ברמב"ם, וכן בתוי"כ ושאר מקומות שנסמנו בפנים ההערה.

איר תוכן וועט (אויך) לאחר זמן ניט בטל ווערן, די הוראות וועלן ניט בטל ווערן,

נאר ס'איז א מציאות וואס זי עצמה איז שטענדיק קיימת, עס ווערט גע- זאגט שטענדיק, ובמילא איז ניט שייך עס זאל בטל ווערן.

משא"כ „ספרי הנביאים וכל הכתובים", כאטש זיי זיינען הוראות לדורות, „נצרכה לדורות", זיינען זיי אבער אן ענין של „זכרון",

ו"ל אז אדרבא „זכרון" איז שייך נאר אויף א זאך וועלכע איז נישטא לפנינו, זי איז ניט בגדר פון „כתב", „ספר", די רייד (- רעדן) עצמם זיינען ניט נמשך תמיד".

ט. דער טעם וואס דוקא באַ מלחמת עמלק געפינט מען אַ הדגשה מיוחדת בתורה אויפן ענין פון לדורות - נצחיות, ביז „בספר", כאטש אלע ענינים הכתובים בחמשה חומשי תורה זיינען נצחיים - איז מפורש בתורה שבכתב גופא (כ"ל ע"פ א) „כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור".

ויש להוסיף בטעם הדבר: ער איז דער וועלכער האט געבראכט אלע איבע- ריקע (אויך כל אומות העולם) צו מלחמה, כביכול, נגד הוי" (בהשם והכסא) דורך דעם וואס קרן - הקירה (די אמבטיא רותחת) לפני אחרים".

58) ראה צפע"נ לה"ל תרומות שם דמבאר שם המחלוקת שבגמ' כאן דתי' ס"ל דזכרון לא שייך רק אנביאים ור"י ס"ל דגם אמשה תורה.

59) ע"ד החסידות ביאור מרז"ל דנביאים וכתובים יתבטלו חוץ ממג"א והלכות - ראה תוי"כ צב, א. שם קט, א ואל"ך. ועוד.

60) תנחומא תצא ט. פרשי שם כה, יח.